
Наталя ЛЕШКОВИЧ,

к. і. н., доц. (Львівський національний
університет ім. І. Франка, Україна)

СЦІБОР З СЦІБОРЖИЦЬ

Цей один з найбільших європейських полководців кінця XIV – початку XV ст., який до того ж був останнім галицьким князем¹, залишився поза увагою українських дослідників. Навіть Ярослав Ісаєвич² та Леонтій Войтович³, які займалися ґрунтовними дослідженнями останніх років Галицько-Волинської держави (чи королівство Русі, як її називали у латиномовних джерелах) та входженням галицької частини до королівства Польщі, Сцібора з Сціборжиць не згадали взагалі. На жаль, ґрунтовні дослідження бурхливої біографії Сцібора з Сціборжиць Антонія Прохаски⁴, Станіслава Сроки⁵

¹ Моя стаття “Останній галицький князь” готується до друку у 12 випуску збірника “Княжа доба: історія і культура”.

² Ісаєвич Я. Загарбання земель Галицько-Волинського князівства іноземними державами. *Торжество історичної справедливості*. Львів, 1968. С. 74–81; Його ж. Галицько-Волинська держава. *Історія України: нове бачення*. Т. 1. Київ, 1995. С. 95–112; Його ж. Галицько-Волинська держава. Львів, 1999. С. 25; Його ж. Князівства післямонгольського часу. *Історія української культури*. Т. 2. *Українська культура XIII – першої половини XVII століть*. Київ, 2001. С. 41–44; Його ж. Галицько-Волинське князівство доби Данила Галицького і його нащадків. *Галичина та Волинь у добу середньовіччя. До 800-річчя з дня народження Данила Галицького*. Львів, 2001. С. 3–12; Його ж. Українські землі XII–XIV століть. *Історія України*. 3-тє вид. доп. і переробл. Львів, 2002. С. 78–94; Ісаєвич Я., Войтович Л. Перехідний час: 1349–1387. *Історія Львова*. Т. 1. 1256–1772. Львів, 2006. С. 63–72.

³ Войтович Л. Королівство Русі: реальність і міфи. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Вип. 7. Дрогобич, 2003. С. 63–71; Його ж. Часи старости Дмитра Детька і князя Любарта. *Історія Львова*. Т.1. (1256–1772). Львів, 2006. С. 60–62; Його ж. Королівство Русі: факти і міфи. *Дрогощину 1253. Матеріали міжнародної наукової конференції з нагоди 755-ї річниці коронації Данила Романовича*. Івано-Франківськ, 2008. С. 4–17; Його ж. Боротьба Любарта-Дмитра Гедиміновича за відновлення Галицько-Волинської держави. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки*. № 22. Луцьк, 2009. С. 120–127; Його ж. Польща. Мазовія, Литва та Угорщина у боротьбі за спадщину Романовичів.

Проблеми слов'язнознавства. Вип. 59. Львів, 2010. С. 52–66; Його ж. Польський король Казимир III і боротьба за спадщину Романовичів. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Вип. 46. Львів, 2011. С. 2–26; Його ж [Wojtowycz L.]. Walka o spadek po Romanowiczach a król polski Kazimierz III Wielki. *Kazimierz Wielki i jego państwo. W siedemsetną rocznicę urodzin ostatniego Piasta na tronie polskim*. Pod red. Jacka Maciejewskiego i Tomasza Nowakowskiego. Bydgoszcz, 2011. S. 47–66; Його ж. Портрет князя Володислава Опольського на повний зріст. Sperka J. *Władysław książę opolski, wieluński, kujawski, dobrzyński, pan Rusi, palatyn Węgier i namiestnik Polski (1326/1330 – 6 lub 18 maja 1401)*. – Kraków, 2013. – 508 s. *Княжа доба: Історія і культура*. Вип.7. Львів, 2013. С. 314–319.

⁴ Prochaska A. Ścibor ze Ściborzyc. *Rocznik Towarzystwa Naukowego w Toruniu*. R. 19. Toruń, 1912. S. 137–208.

⁵ Sroka S. Ścibor ze Ściborzyc. Rys biographiczny. *Polska i jej sąsiedzi w późnym średniowieczu*.

та Даніелі Дворжвкової⁶ теж присвячені переважно формуванню потужного домену Сцібора у долині Вагу (31 замок і більше 300 міст) та його становища *некоронованого короля* Словаччини. Правда, вказані автори приділили чимало уваги і військовій стороні діяльності Сцібора з Сціборжиць.

Сцібор з Сціборжиць (1347–1414) був справді непересічною і надзвичайно колоритною фігурою навіть для тих часів. 158 документів з його архіву вціліли і були видані відомим угорським дослідником Густавом Вензелем⁷. Сцібор з Сціборжиць гербу Остойя народився у 1347 р. в родині гневковського воеводи Мосціца з Сціборжиць з головної поморської лінії Сціборів-Остойчиків. Їх родове гніздо знаходилося на північ від Іновроцлава. Вперше Сцібор знаданий під 1362 р. в документі про заміну родових маєтків, підтвердженим гневковським князем Владиславом Білим (1353–1366)⁸. Дуже швидко він отримав важливе бжеське староство у Малопольщі і став одним з діяльних осіб угорської партії, яка орієнтувалася на Людовика Анжуйського, який мав успадкувати польський трон після Казимира III. З 1362 р. Сцібор взагалі переїхав до Угорщини і брав участь у війнах Людовика Анжуйського проти Венеції та Болгарії⁹. Невдовзі він став близькою людиною при дворі цього короля. По смерті короля Людовика у 1383 р. його вдова Єлизавета, яка правила від імені малолітньої старшої доньки Марії обома королівствами, призначила Сцібора воеводою куявським і ленчинським.

Але стиль правління королеви Марії та її фаворита Миколая Гараї викликав спротив як угорської так і польської еліти. Ініціативу взяли у свої руки обидва примаси. Архієпископ естергомський зробив ставку на неаполітанського принца герцога Карла ді Дураццо, двоюрідного брата покійного короля, і у вересні 1383 р. підняв повстання. До того герцог Карл став вже неаполітанським королем Карлом III. У Польщі примас Бодзанта виступив за розрив унії і проголошення королевою Ядвіги, молодшої доньки Людовика Анжуйського, плануючи влаштувати шлюб останньої з П'ястом – князем черським, равським, сохачевським, площьким, віським і куявським Земовитом IV. Останній був більше ніж на 21 рік старшим за королівну Ядвігу, на руку якої також претендував палатин Польщі князь Володислав Опольський, старший за Ядвігу більше ніж на 35 років. Не отримавши належної підтримки, Володислав Опольський¹⁰ виїхав до Угорщини, де іменем дочки Марії

Kraków, 2000. S. 139–158.

⁶ Dwořáková D. Rytier a jeho král'. Stibor zo Stiboric a Zigmund Lucemburský. Sonda do života stredovekého šľachtica s osobitým zrel'om na uzemie Slovenska. Budmerice: Vydavateľstvo Rak, 2003. 528 s.

⁷ Wenzel G. Stibor vajda, Életrajzi tanulmány [Ehetehezések a történelmi a tudományok. Köt. 4]. Buda, 1875.

⁸ Ibidem. No 65. P. 97.

⁹ Szymona Starowolskiego Wojównicy sarmaccy. Przełożył, wstępem poprzedził i przypisami opatrzył Jerzy Starnawski. Warszawa, 1978. S. 134.

¹⁰ Саме на правильності такого написання імені князя звертав увагу Я.Ісаєвич, спираючись на українську грамоту цього володаря (Ісаєвич Я., Войтович Л. Перехідний час. С. 67).

правителька Єлизавета підтвердила йому повернення Галицької землі (у 1372–1378 рр. він володів “Королівством руським з містами і населенням” як “володар з Божої ласки, спадкоємний господар Русі”¹¹. Володислав Опольський знову став правити у Львові, вживаючи титулу “князь і володар Русі” та карбуючи окрему монету з галицьким левом і легендою “монета Русі”¹².

В цей час Сцібор, як воєвода королеви Марії, повів боротьбу проти князя Земовита. Однак він не зміг утриматися у Бжесті, звідки 26 травня 1384 р. прогнав плоцького воєводу Абрахама Соха, посланого князем Земовитом і вступившого до міста 22 травня. Не маючи достатніх сил, він обмежився тільки спустошенням маєтностей Бодзанти та його прихильників. Так йому вдалося протриматися до 15 липня 1384 р., коли з Угорщини з 12-тис. військом прибув наречений королеви Марії чеський принц Сігізмунд Люксембург. Останній, однак не використав своєї мілітарної переваги і швидко повернувся до Угорщини. Малопольські магнати, які добилися прибуття принцеси Ядвіги до Кракова, негайно проголосили її королевою 15 жовтня 1384 р., розірвавши польсько-угорську унію. Єлизавета, погоджуючись на коронацію молодшої дочки, виторгувала собі право успадкування її престолу старшою сестрою і повернення унії у випадку, якби у Ядвіги не було прямих спадкоємців. Польська еліта відразу ж розірвала стосунки Ядвіги з її нареченим герцогом Каринтії і Штірії Вільгельмом фон Габсбургом, просто відкупившись від цього принца. І розпочала переговори з великим князем литовським Ягайлом Ольгердовичем.

У квітні 1385 р. у Пожоні (Братиславі) розгорнулися переговори між прихильниками короля Карла III та їх противниками з числа угорських магнатів. Врешті принц Сігізмунд мусив втікати до Чехії під захист брата короля Вацлава IV, а королеву Марію змусили зректися престолу. 31 грудня 1385 р. у Секешфегерварі неаполітанський король Карл був коронований і королем Угорщини. Ще до цього 14 серпня 1385 р. у Крево литовські князі Ягайло, Скіргайло і Корибут Ольгердовичі, Вітовт Кейстutowич та Лугвеній Ольгердович підписали з польською делегацією на чолі з Владком з Харбковиць і Миколою Оссолінським знамениту Кревську угоду про прийняття литовськими князями, які до того були православними, католицького віросповідання, перехід на це віросповідання всіх литовських земель, шлюб Ягайла з Ядвігою і династичну унію Литви та Польщі¹³. 18 лютого 1386 р. Ядвіга вийшла заміж за старшого від себе на 20 років Ягайла Ольгердовича, який 4 березня 1386 р. був коронований як король Польщі Владислав Ягайло. Зрозуміло, що за таких умов Сцібор з Сціборжиць,

¹¹ По материнській стороні Володислав Опольський справді був пов'язаний через белзьких князів з династією Романовичів (Войтович Л., Целуйко О. Правлячі династії Європи. Біла Церква, 2008. С. 329–346).

¹² Ісаєвич Я., Войтович Л. Перехідний час. С. 69.

¹³ Kutrzeba S. Związek Litwy z Polską w latach 1386–1401. *Polska i Litwa w dziejowym stosunku*. Kraków, 1914. S. 458, 479–481.

вірний васал королів Єлизавети і Марії, втрачав все і мусив шукати притулок біля Сігізмунда Люксембурга у Чехії.

Між тим в Угорщині королева Єлизавета та її прихильники не склали руки і у лютому 1386 р. здійснили переворот, ув'язнивши короля Карла, який помер в тюрмі від отрути 21 лютого 1386 р. Невдовзі після цього у Хорватії, де покійний Карл III мав найбільше прихильників, вибухнуло повстання. 25 червня 1386 р. під Дяковом угорська армія, очолена палатином Миколаєм Гараї, потерпіла поразку. Сам палатин загинув, а обидві королеви потрапили в полон до хорватів. У січні 1387 р. королева Єлизавета була вбита, а її голова разом з головою Миколая Гараї була відправлена в Неаполь до вдови Карла III королеви Маргарити ді Дураццо. Королеві Марії загрожувала та ж участь, бо хорватська еліта тепер хотіла бачити королем сина Карла III нового неаполітанського короля Владислава¹⁴.

Лідер хорватської еліти Ян Горват утримував королеву у замку Новоград. Сігізмунд Люксембург з чеським військом обложив цей замок, але після невдалих приступів відступив від нього. У його війську перебував і Сцібор з Сціборжиць, який після відходу принца залишився з місцевими прихильниками королеви, очоленими Яном Франгепаном. Під час вилазки йому вдалося взяти в полон самого Яна Горвата. В обмін на власне визволення з полону, останній згодився відпустити королеву.

Скоиставшись проблемами королеви Єлизавети, польська еліта спішила захопити королівство Русі, вторгнувшись на його територію і гарантуючи місцевій еліті збереження її прав та привілеїв. 18 лютого 1397 р. Перемишльська земля, 8 березня та 18-19 жовтня 1387 р. Львів, а наприкінці 1387 р. і Галич отримали відповідні королівські привілеї, визнавши зверхність польських королів. Володислав Опольський, не отримавши підтримки від сілезької шляхти та католицького міщанства, колонізації яких на галицьких землях він постійно протегував¹⁵ і не зумівши організувати відсіч, 17 квітня 1387 р. “всі свої землі і замки в Угорщині, а також і Руську землю, якою мав володіти пожиттєво” передав чеському королю Вацлаву IV Люксембургу “як опікуну на той час угорських королів”, з умовою повернути ці землі угорським королям, як тільки вони цього побажають¹⁶.

Але 31 березня 1397 р. королем Угорщини і Хорватії став молодший брат чеського короля Вацлава IV – Сігізмунд Люксембург, який ще у 1385 р. одружився з угорською королевою Марією. Він відразу ж передав *королівство Русі* барону Сцібору з Сціборжиць на такому ж праві на якому ним володів Володислав Опольський. Король спішив віддячитися вірному нобілеві за звільнення королеви, також було

¹⁴ Károlyi A. Adalék Mária és Zsigmond eljegyzésének történetéhez. *Századok*. T. 11. Budapest, 1877. 24–26 Old; Karácsonyi J. Mária királyné halála napja. *Ibidem*. T. 41. Budapest, 1907. 458–463 Old; Sroka S. A. Genealogia Andegawenów węgierskich. Kraków, 1999. S. 48–53.

¹⁵ Sperka J. Władysław książę opolski, wieluński, kujawski, dobrzyński, pan Rusi, palatyn Węgier i namiestnik Polski (1326/1330 – 8 lub 18 maja 1401). Kraków, 2012. S. 347–375.

¹⁶ Грушевський М. Історія України-Руси. Т. 4. Львів, 1905. С. 121.

видно, що Володислав Опольський не в стані утримати галицьку частину королівства Русі. Крім того угорські барони взяли клятву з короля Сігізмунда не наймати на службу іноземців і не роздавати їм ленів, передача Сцібору окремого князівства підносила його до рівня іноземного васала, ставлячи над угорськими баронами.

Таким чином князь Володислав Опольський передавав чеському королю землі, якими вже не володів, і його акт не мав жодної юридичної сили. Може тому Вацлав IV не зробив жодних кроків на його підтримку в цей час. Новий князь Сцібор з своїми військами, зрозуміло, не міг прогнати польсько-лиовські залоги з Галича чи Львова, але він зумів утримати південну задністровську частину *королівства Русі* щонайменше до 1390–1393 рр.¹⁷ Зацікавлений у польсько-литовській допомозі проти турків-османів, Сігізмунд Люксембург був готовий віддати Владиславу Ягайлу у пожиттєве володіння всю територію королівства Русі, зберігаючи за собою хоча б номінальне звання сюзерена, зафіксоване у титулі. Напевне через це польська сторона змогла без особливих зусиль зайняти і правобережжя Дністра до Карпат. Очевидно, що враховуючи саме цю ситуацію і намагаючись утримати на службі такого відданого і відважного барона як Сцібор, угорський король продовжував надавати йому нові володіння, підкреслюючи у надавчих актах його за заслуги у звільненні королеви. 16 липня 1388 р. Сігізмунд надав Сцібору замки у Бечкові поблизу Тренчина у Словаччині (який став його резиденцією), у 1389 р. в Угрусі (Словаччина) одночасно з гідністю наджупана братиславського та ряду словацьких комітатів. Сцібор отримав також право роздавати вищі посади в своїх комітатах у Словаччині. У 1390 р. він отримав замки Вігвар, Торбач і Модор, у 1392 р. – Савар і Шейта, а у 1394 р. – Тренчин¹⁸. Більше того, вже пізніше, у жовтні 1397 р., коли зібрання угорських нобілів у Темешварі заборонило іноземцям займати посади у королівській адміністрації, у декреті спеціально зазначалося, що до Сцібора ця постанова не відноситься. Іноземні агенти у 1395 р. доносили, що Сцібор поряд з естергомським архієпископом Яношем Каніжаї – були найбільш впливовими радниками короля і найбагатшими магнатами королівства. У 1393 р. Сцібор позичив королю Сігізмунду 3 тис золотих угорських дукатів.

¹⁷ Dwořáková D. Rytier a jeho král'. S. 211–214. Угорське королівство, правителі якого зберігали титул rex Galiciae et Lodomeriae, не визнали окупації Галицької землі, незважаючи на потребу владнання стосунків з Польщею через османську загрозу. За польсько-угорськими угодами 1412, 1415 і 1423 р. остаточне вирішення проблеми відкладалося на майбутнє (Matijów J. Der polnisch-ungarische Streit um Galizien und Lodomerien. *Jahresbericht des k. k. II. Obergymnasiums im Lemberg für das Jahr 1886*. S. 28–30). Проблема спадщини *королівства Русі* піднімалася на Констанцькому соборі 1414–1418 рр. (Войтович Л. Загадковий “високородовитий шляхетний князь Червоної Русі”. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Вип. 13. Дрогобич, 2009. С. 24–32; Його ж. Загадочный высокородный благородный князь Червоной Руси. *Генеалогический вестник*. Вып. 36. Санкт-Петербург, 2009. С. 51–60; Його ж. Галич у політичному житті Європи XI–XIV століть. Львів, 2015. С. 435–445). І тільки у 1434 р. польська влада рішилася на пряму анексію цієї території, утворивши Руське воеводство у складі Польського королівства.

¹⁸ Prochaska A. Šcibor ze Šciborzyc. S. 146–147.

Владислав Ягайло поспішив помиритися з іншим претендентом мазовецьким князем Земовитом, передавши йому Белзьке князівство. Він підтвердив привілеї місцевій еліті, роздавав магдебурзьке право містам і, продовжуючи політику Володислава Опольського, роздавав лени польському лицарству на теренах королівства Русі. Він також не відважувався на анексію галицької частини королівства Русі, більша частина якої вже перебувала під владою польських намісників в ранзі генеральних старост, а для населення карбувалися окремі *руські гроши*¹⁹.

Громадянська війна в Литві, до якої був залучений і Тевтонський Орден, завершилася підписанням Островської угоди 4 серпня 1392 р. Владислав Ягайло визнав Вітовта Кейстуовича великим князем Литви, а Вітовт більш формально ніж фактично – зверхність польського короля²⁰. Із противника Вітовт перетворився у союзника, який розпочав політику ліквідації самостійності удільних князівств і сам потребував польську допомогу, зокрема у війні з подільським князем Федором Корятовичем у 1392–1394 рр.²¹ Федір Корятович змушений був емігрувати в Угорщину до свого родича по дружині короля Сігізмунда Люксембурга. Туди ж втік і позбавлений Вітебського князівства Свидригайло Ольгердович.

В ході цієї війни польське військо зайняло і правобережжя Дністра до передгір'я Карпат. Знаковим моментом для цього є зайняття Жидачівщини і Стрийщини. У 1393 р. м. Жидачів на Дністрі отримало від короля Владислава Ягайла магдебурзький привілей, з дуже вигідними додатковими привілеями (60 франконських ланів землі, додаткова два лани землі для католицького плебана і чотири лани для пасовищ, право торгів у суботу і право для міщан на зайняття ремеслами і торгівлею та заборону німцям на торгівлю спиртними напоями і пивом в милі навколо міста)²², які свідчили не тільки, що ця територія вже належала до польської корони, але й про те, що вона включена недавно і містичі Жидачева обдаровані привілеями подібно до містичів Львова у 1387 р.

Зрозуміло, що, незважаючи на отримані від короля лени, Сцібор не міг самотужки воювати з потужною Польсько-Литовською державою. Тим більше, що у 1391–1393 рр. він очолював угорські війська у походах проти турків на р. Саві і біля Сірмія, а у 1393 р. брав участь у поході у Боснію. Всі його заслуги у боротьбі проти турок були перелічені у королівській грамоті від 8 лютого 1394 р.²³ Відзначився Сцібор також і під час відбиття австрійського нападу на угорські землі.

¹⁹ Крижанівський А. Львівський монетний двір у XIV–XV століттях. Львів, 2007. С. 32–41, 94–150.

²⁰ Грушевський М. Історія України-Литви. Т. 4. Київ, 1993. С. 138–140, 165–167; Гудавичюс Э. История Литвы. Т. 1. С древнейших времен до 1569 года. Москва, 2005. С. 172–182.

²¹ Там само. С. 197–198.

²² Центральний державний історичний архів (ЦДІА) у Львові. – Ф. 146. – Оп. 88. – Спр. 561. – Арк. 11–12.

²³ Prochaska A. Ścibor ze Ściborzyc. S. 147.

Цими тружнощами і скористалася польська сторона, можливо і спровокована спробами самого Сцібора відбити частину галицьких земель. В джерелах ми не знайшли прямих свідчень, але саме десь в цей час було знищене місто Дроговиж за Дністром, руїни якого добре збереглися на західній околиці м. Миколаєва. На думку Л. Войтовича місто було зруйноване князем Любартом-Дмитром Гедиміновичем після того як його державець боярин Вовчок з Дроговижа, який в якості свідка згаданий у магдебурзькій грамоті Львову, за те, що Вовчок одним з перших визнав зверхність Казимира III²⁴. Але немає жодних документальних підтверджень походів князя Любарта далі Львова. Приблизно тоді ж згоріло сусіднє місто Устя – тоді важливий порт на Дністрі²⁵. Ми також не знаємо коли припинили своє існування міста Більче і Стольсько в цьому регіоні. На жаль, крім поверхових розвідок Дроговижа, Устя та Більчого, здійснених Михайлом Рожком, матеріали яких не були опубліковані, ніяких археологічних досліджень з цього регіону ми не маємо. Що ж стосується Стольська чи Стільська, то археологічні дослідження на його городищі теж можна назвати хіба розвідковими²⁶. Крім того вони жодним чином не дають відповіді на питання коли і за яких обставин припинило існування місто Стольсько, яке у 1331 р. платило до митрополичої скарбниці 30 гривень податку²⁷.

Сцібор з Сціборжиць не зміг активно протидіяти польському наступу. Угорська сторона, загалом не визнаючи зайняття всієї Галичини, при цьому потребувала польської допомоги проти турків і намагалася відтермінувати проблемні питання. Тому на з'їзді з Владиславом Ягайлом і Ядвігою у Старому Сончі у 1394 р. ці проблеми не були зачеплені.

У 1395 р. Сцібор став воєводою Трансильванії. З своєю хорогвою він взяв участь у нещасливій битві з турками під Нікополем 28 вересня 1396 р. і допоміг королю Сігізмунду врятуватися²⁸. Після цього він відстояв Трансильванію і, навіть, взяв в полон турецького ставленника господаря Валахії Влада I у 1397 р. Але невдовзі Сцібор став жертвою боротьби між угорськими баронами. Естергомський архієпископ Янош Канижаї та палатин Теодоріх (Детре) Бебех поставили вимогу королю звільнити всіх іноземних радників. Коли ж король відмовився, вони арештували його і 28 квітня 1401 р. позбавили Сцібора всіх його урядів. Сцібор, як і інші барони неугорського походження заявили про

²⁴ Войтович Л. Між верхнім Дністром і Карпатами: домен галицьких князів у XII–XIII ст. *Фортеця. Збірник заповідника "Тустань"*. Кн. 2. Львів, 2012. С. 148–157.

²⁵ Войтович Л., Сколоздра Р. Устя, Устечко... *Миколаївщина. Збірник наукових статей*. Т. 3. Львів, 2006. С. 67–78.

²⁶ Див.: Филипчук М. Слов'янські поселення VIII–X ст. в Українському Прикарпатті. Львів, 2012.

²⁷ Приселков М., Фасмер М. Отрывки В. Н. Бенешевича по истории русской церкви XIV века. *Известия Отдела русского языка и словестности*. Т. 21. Петроград, 1916. Кн. 1. С. 48–70.

²⁸ Войтович Л. Завершення переходу до професійних найманих військ. *Войтович Л., Овсінський Ю. Історія війн і військового мистецтва*. Т. 1. Від зачатків військової організації до професійних найманих армій (бл. 3060 до Христа – початок XVI ст. Харків: Фоліо, 2017. С. 745–749.

готовність віддати більшість своїх замків в обмін на звільнення короля. Коли ж 29 серпня 1401 р. барони відпустили короля, Сцібор залишився при ньому головним радником. Саме йому було доручено місію до Тевтонського Ордену, який викупив у Сігізмунда область Ноймарк у Бранденбурзькому маркграфстві, на яку претендував польський король Владислав Ягайло²⁹.

На початку 1403 р. партія примаса Яноша Каніжаї запропонувала угорську корону неаполітанському королю Владиславу. Цю пропозицію підтримав і папа Боніфацій IX. 4 квітня 1403 р. хорватські та угорські магнати, які підтримували Владислава, уклали перемир'я з польськими станами, погодившись на анексію польською стороною всього королівства Русі. І за тих обставин Сцібор своїм мечем і талантом врятував для Сігізмунда угорський трон³⁰. З найманим військом він вторгнувся у північно-західну частину королівства і розгромив загопи бунтівників. Останні змушені були капітулювати і 29 жовтня 1403 р. скласти присягу Сізізмунду в обмін на королівську амністію. За свої заслуги Сцібор отримав Нітранське графство, а також в управління володіння естергомської архієпископії та єпархії Егера. Він став одним з перших командорів Ордену Дракона св. Георгія, заснованого королем Сігізмундом у 1408 р.³¹, а з 1409 р. знову отримав Трансильванське воєводство. До самої смерті він залишався першим радником короля³².

У 1410 р. напередодні війни між Польщею і Тевтонським Орденом, Сцібор разом з палатином Миколаєм Гараї за дорученням Сігізмунда Люксембурга виконували роль посередників на переговорах з Тевтонським Орденом. Польська сторона покладає великі надії на ці перемовини, однак Сцібор просто чітко виконував лінію свого короля, який за 40 тис. золотих погодився розірвати з поляками, про що короля Владислава Ягайла попередив післанець обох посередників 11 липня 1410 р.³³ Більше того, виконуючи домовленість з хрестоносцями велике угорське військо, очелене трансильванським воєводою Сцібором, виступило на Сонч. Побоюючись угорського удару в спину, король Владислав Ягайло залишив для оборони цього напрямку любельського каштеляна Яна з Щекоціна гербу Одровонж та угорських емігрантів на чолі з бувшим егерським єпископом Томашем³⁴. Удар Сцібора на Сонч певною мірою відсікав королівство Русі від Польщі. Але похід був невдалим. Сцібор спалив Старий Сонч і передмістя Нового Сончу, а далі мусив відступати, переслідований поляками до Бардієва³⁵. Спроби

²⁹ Prochaska A. Ścibor ze Ściborzyc. S. 168.

³⁰ Palacký F. Dějiny národu českého v Čechách a v Morávě. – Bd. 3. – Praha, 1851. – S. 313.

³¹ Надточий Д., Надточий В., Надточий М. Рыцари ордена Дракона в бою. Крестовый поход графа Дракулы. – Москва, 2009. – С. 182–185.

³² Sroka S. Ścibor ze Ściborzyc. – S. 151–158.

³³ Jana Długosza Roczniki czyli kroniki sławnego królestwa Polskiego. – Ks. 10–11. – Warszawa, 1982. – S. 91.

³⁴ Ibidem. – S. 69.

³⁵ Garbacik J. Zygmunt Luksemburczyk wobec wielkiej wojny polsko-krzyżackiej 1409–1411. *Małopolski Studia Historyczne*. R. 3. Kraków, 1960. Z. 1–2. S. 25–31.

польських дослідників пояснити ці невдачі небажанням Сцібора пустошити польські землі³⁶ віддають патріотизмом і спробою представити цього угорського барона польським шляхтичем. Джерела не дозволяють з цим погодитися. Коли польська шляхта на чолі із Завішею Чорним, яка перебувала на службі у Сігізмунда Люксембурга, покинула його і вирушила до Польщі пропонуючи свої послуги в боротьбі з хрестоносцями королю Владиславу Ягайлу³⁷, Сцібор і не думав покидати угорського короля, знаючи, що той готує удар полякам у спину. Скоріше він сам планував цей удар, який у вдалому випадку міг повернути йому Галицьку землю.

Наприкінці 1411 р. Сцібор очолював угорське військо у війні проти Венеції. У 1412 р. на переговорах з Польщею питання Галицької землі залишилося відкритим. Воно знову було підняте на соборі у Констанці, ініціатором якого виступав якраз імператор Сігізмунд Люксембург. Якраз під час роботи цього собору Сцібор з Сціборжиць і помер у 1414 р.

Поляк на угорській службі, один з найбагатших словацьких баронів, останній номінальний галицький князь у 1387–1393 рр. Сцібор зі Сціборжиць був і одним з найвидніших європейських полководців кінця XIV – початку XV століть.

---

36 Prochaska A. *Ścibor ze Ściborzyc*. S. 178.

37 Jana Długosza *Roczniki czyli kroniki sławnego królestwa Polskiego*. Ks. 10–11. Warszawa, 1982. S. 71–72.

Наталя ЛЕШКОВИЧ. СЦІБОР З СЦІБОРЖИЦЬ

У статті на підставі зарубіжних і вітчизняних досліджень та джерел простежується непересічна постать Сцібора з Сціборжиць, польського лицаря, який зробив кар'єру при угорському дворі, ставши одним з найпотужніших баронів королівства. Крім того він був останнім номінальним галицьким князем (1387–1393). У статті також з'ясовуються обставини, за якими Сцібор став володарем Галицького князівства. Розкривається постать Сцібора як талановитого політика та полководця.

Ключові слова: Сцібор з Сціборжиць. Сігізмунд Люксембург, королівство Русь, Галицьке князівство, Польща, Угорщина, битва при Нікополі.

Natalya Leshkovych. SCYBOR FROM SCYBORZHIS.

In the article on the basis of foreign and home researches sources the outstanding figure of Scybor from Sciborzhis. Polish knight that did a coreee at the Hungarian court, becoming one of the most powerful barons of kingdom. In addition he was the last nominal Galician prince (1387–1397). In the articul circumstances from out also, aften what Scybor became the possessor of the Galician principality. The figure of the Scybor opens up as a talented politician and warlord.

Key words: Scybor from Scyborzhis, Sigizmund Luksemburh, the kingdom of Rus', the Galician principality, Poland, Hungary, a battle is at Nikopol.